

Nr 121.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1926 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skyddsuppfostran m. m.

(3:e avd.)

Uti den till riksdagen den 7 januari 1926 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov (nr 1) har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkt 40) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlätas i ämnet, i riksstaten beräkna det ordinarie förslagsanslaget till skyddsuppfostran till 466,000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t under rubriken »utgifter för kapitalökning», bil. 5. punkterna 2 och 3, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, bland utgifter för kapitalökning, att utgå av tillfälliga lånemedel, under rubriken låneunderstöd dels såsom reservationsanslag beräkna till lån till samariterhemmet i Uppsala 100,000 kronor och till lån till Stockholms stadsmission 145,000 kronor, dels ock till lån till föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina beräkna ett belopp av 350,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avläten, den 12 februari 1926 dagtecknad proposition (nr 124), vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, under återopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för sagda dag, föreslagit riksdagen att
dels höja det ordinarie förslagsanslaget till skyddsuppfostran, nu 180,000 kronor, med 286,000 kronor till 466,000 kronor;

dels medgiva, att från nämnda anslag må utgå hyra för två skyddshem, anordnade det ena av samariterhemmet i Uppsala och det andra av Stockholms stadsmission, ävensom ersättning för icke belagda platser i dessa skyddshem m. m., i enlighet med av departementschefen angivna grunder;

dels medgiva, att från samma anslag må från och med den 1 juli 1926 utgå ej mindre hyra för de lokaler inom de nuvarande anstaltsbyggnaderna vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall, som avses för de i mom. 1 a) av överenskommelse den 12 juni 1925 mellan Kungl. Maj:t och kronan å ena samt föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina å andra sidan omförmälda vanartade än även bidrag till avlöningar åt vissa befattningshavare vid nämnda skyddshem, allt i enlighet med av departementschefen förordade grunder;

dels ock bland utgifter för kapitalökning, att utgå av tillfälliga lånemedel, under rubriken låneunderstöd anvisa

ej mindre såsom reservationsanslag följande belopp nämligen:
till lån till samariterhemmet i Uppsala 100,000 kronor;
till lån till Stockholms stadsmision 145,000 kronor;

än även till lån till föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina ett belopp av 350,000 kronor.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I 1925 års statsverksproposition (femte huvudtiteln punkten 40) framlade Kungl. Maj:t för riksdagen förslag beträffande de anslagsfrågor, som sammanhängde med lagen om samhällets barnavård den 6 juni 1924 (nr 361).

Med bifall i huvudsak till dessa förslag beslöt riksdagen (skrivelse nr 5 A punkten 37) bland annat *dels* under femte huvudtiteln, avdelningen fattigvård och barnavård samt rubriken skyddsuppfostran uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 180,000 kronor, *dels* medgiva, att statsbidrag för barn, omhändertagna för skyddsuppfostran, finge från och med år 1926 utgå enligt vissa närmare angivna grunder, *dels ock* medgiva, att från omförmälda förslagsanslag för skyddsuppfostran finge från och med år 1926 i enlighet med av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 2 januari 1925 angivna grunder utgå hyra för av vissa föreningar anordnade skyddshem samt ersättning för icke belagda platser i sådana skyddshem m. m.

Därjämte beslöt riksdagen (skrivelse nr 8 A punkten 195) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet att under åttonde huvudtiteln upptaga det ordinarie förslagsanslaget till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn, förut 250,000 kronor, med halva beloppet eller 125,000 kronor. Sistnämnda anslag var avsett för senare halvåret 1925, under vilken tid ärenden rörande ifrågavarande barn i likhet med vad tidigare varit fallet ännu hörde under ecklesiastikdepartementet. Från och med ikraftträdandet den 1 januari 1926 av lagen om samhällets barnavård äro dessa ärenden överflyttade till socialdepartementet. Förstnämnda under femte huvudtiteln anvisade anslag är med hänsyn härtill beräknat för första halvåret 1926.

I överensstämmelse med de av riksdagen fastställda grunder har Kungl. Maj:t den 8 maj 1925 utfärdat kungörelse om statsbidrag till vissa kostnader enligt lagen om samhällets barnavård m. m. (nr 131), vilken kungörelse trätt i kraft den 1 januari 1926. Enligt denna kungörelse äger styrelse för skyddshem — såväl när det gäller vanligt skyddshem som här nedan angiven centralanstalt — att för skyddshemselev uppbära årligt statsbidrag, om eleven uppfostras inom skyddshemmet med 200 kronor, och om han uppfostras utom detsamma med 50 kronor eller det lägre belopp, vartill i någotdera fallet kostnaden uppgått (§ 2).

Vidare äger styrelse för skyddshem att av vederbörande barnavårdsnämnd

för skyddshemselev, uppfostrad inom hemmet, uppbära årlig skyddshemsvavgift med 1,000 kronor och för skyddshemselev, uppfostrad utom hemmet, med 300 kronor eller det lägre belopp, vartill i någotdera fallet kostnaden uppgått efter avdrag av statsbidraget (§ 7).

Enligt 43 § 2 och 3 mom. i lagen om samhällets barnavård skola vissa grupper av vanartade, vilka icke lämpligen kunna uppfostras i de vanliga skyddshemmen, där så ske kan, uppfostras avskilda från andra vanartade i särskilda skyddshem (centralanstalter); 2 mom. har avseende å vanartade barn över 15 år samt med grövre vanart behäftade barn under 15 år, och 3 mom. avser sådana vanartade, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller annan kroppslig eller andlig brist eller svaghet böra uppfostras avskilda från andra.

Då utskottet förehaft Kungl. Maj:ts förevarande proposition till prövning, har utskottet till övertvägande upptagit de frågor, propositionen innebär, i den ordning, departementschefen härvid följt. Utskottet har sålunda först fattat ståndpunkt till det av styrelsen för samariterhemmet i Uppsala gjorda erbjudandet om upprättande av ett skyddshem för sådana vanartade flickor, som avses i 43 § 2 mom. i lagen om samhällets barnavård, och har utskottet därefter till behandling förehaft förslaget till avtal mellan staten och Stockholms stadsmission samt frågan om statligt understöd till Oscar-Josephina-föreningens verksamhet vid Hall.

Såsom i propositionen erinras, framlade Kungl. Maj:ten i det syfte, varom här är fråga, vid sistlidet års riksdag förslag till avtal mellan staten och styrelsen för *samariterhemmet i Uppsala*. Då emellertid de kostnader, statsverket vid ett antagande av detta förslag skulle påtaga sig, syntes utskottet alltför höga, ansåg utskottet, att avtalet ifråga icke borde komma till stånd. Enligt utskottets mening borde ytterligare undersökning verkställas, huruvida icke behovet av anstaltsplatser kunde fyllas på för statsverket förmånligare villkor. Utskottets hemställan i frågan bifölls ock av riksdagen.

På grund av denna riksdagens, av utskottet förordade ståndpunkt till berörda förslag kom emellertid av de då under medverkan av enskilda organisationer till anordnande avsedda anstaltsplatserna för sådana vanartade flickor, som på grund av sin ålder eller vanartens beskaffenhet icke kunna lämpligen uppfostras tillsammans med andra vanartade, att reduceras från 46 till 28, vilket antal enligt gjorda beräkningar visat sig otillräckligt. För att den nya lagstiftningen om samhällets barnavård må kunna rationellt tillämpas kräves alltså, att åtgärder vidtagas, för att ett ökat platsantal utan tidsutdräkt kommer till stånd. Anordnandet av ett nytt skyddshem för de flickor, varom fråga är, synes utskottet för den skull av behovet påkallat.

Det förslag till avtal med samariterhemmet i Uppsala, som nu föreligger till prövning, överensstämmer med det för 1925 års riksdag fram-

Utskottets
yttrande.

lagda utom därutinnan, att det föreslagna statslånet, som i 1925 års proposition upptogs till 175,000 kronor, reducerats till 100,000 kronor. Vid ett platsantal av 18 och med avseende å de särskilda anordningar, som erfordras vid en anstalt av förevarande slag, har detta belopp synts departementschefen icke oskäligt.

Utskottet delar departementschefens uppfattning härutinnan. Då utskottet ej heller haft något att erinra mot de i avtalet föreslagna villkoren, får utskottet alltså tillstyrka, att det ifrågasatta lånet tilldelas samariterhemmet.

Vad härefter beträffar förslaget till avtal mellan staten och *Stockholms stadsmission*, vilket innebär åtagande för stadsmissionen att på vissa angivna villkor anordna ett skyddshem för högst 25 sådana vanartade flickor, som avses i 43 § 3 mom. i lagen om samhällets barnavård, har utskottet i likhet med departementschefen ansett, att frågan om anordnande av anstaltsplatser för dessa flickor bäst löses genom enskild förenings åtagande av denna angelägenhet. Det av stadsmissionen nu gjorda erbjudandet härutinnan synes ock utskottet innebära en fullt nöjaktig lösning av spörsmålet ifråga. De i avtalet ingående bestämmelserna hava ej heller givit utskottet anledning till erinran. Visserligen har utskottet icke kunnat undgå att hysa någon tveksamhet i fråga om den i punkt 6 i avtalet föreslagna bestämmelsen, att ersättning för icke belagda platser skall utgå med 1 krona 80 öre för varje dag, varmed det verkliga antalet underhållsdagar understiger 9,125 (d. v. s. platsantalet multiplicerat med 365) och sålunda fixeras till högre belopp än vad som bestämts i avtalen med Svenska diakoniss-sällskapet och Drottning Sophias skyddshem (1 krona 65 öre per dag), men utskottet har dock efter övertvägande ansett sig icke böra motsätta sig förslaget härutinnan. Utskottet tillstyrker alltså, att stadsmissionen för anordnande av hemmet ifråga erhåller det föreslagna lånebeloppet, 145,000 kronor.

Vidkommande slutligen frågan om statligt understöd till *Oscar-Josephina-föreningens verksamhet vid Hall* får utskottet erinra om att, då vid sistlidet års riksdag förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt sagda förening, å andra sidan, i fråga om åtagande för föreningen att till skyddsuppfostran mottaga manliga vanartade förelades riksdagen, riksdagen uttalade, att i avtalet med styrelsen för föreningen tydlig föreskrift borde införas, att, därest avtalet upphörde till följd av uppsägning från statens sida utan att nytt avtal rörande användningen av de då till uppförande föreslagna byggnaderna träffades mellan staten och föreningen, byggnaderna med tillhörande byggnadstomter skulle överlämnas gravationsfria till staten, och borde sålunda före avtalets ingående tomternas storlek och läge tillfullo klarläggas. I det avtal, som numera slutits med föreningen och varigenom i enlighet med riksdagens beslut föreningen för uppförande av vissa nödiga byggnader beviljats ett lån av statsmedel å 200,000 kronor, varav 125,000 kronor redan utbetalats, har ock en föreskrift av sagda innebörd intagits.

Vad det nu, för föreningens fortsatta verksamhet ifrågasatta understödet beträffar, har utskottet vid prövning av denna fråga, i likhet med departementschefen, de i ärendet tillkallade sakkunniga och de hörda myndigheterna, kommit till den uppfattningen, att med hänsyn till föreningens ekonomiska ställning ett bispringande från statens sida synes ofrånkomligt, då i annat fall följderna torde bli, att föreningen ser sig nödsakad att i större eller mindre omfattning nedlägga den av föreningen bedrivna skydds-
uppfostringsverksamheten. På grund av det obestriddiga värde, som åkerbrukskolonien Hall måste anses äga för denna verksamhet, skulle ett nedläggande, helt eller delvis, av densamma givetvis innebära ett svårt avbräck för barnavårdssaken i riket. Likaledes förtjänar framhållas det erkännansvärda uti föreningens strävan att utbygga och modernisera ifrågasatt anstalt efter tidens krav, oaktat föreningen härvid måst tillsätta de under årens lopp erhållna kapitaltillgångarna. Utskottet får alltså för sin del förorda, att staten nu träder hjälpsamt emellan för uppehållande av verksamheten vid anstalten i fråga.

Vid ett ingripande från statens sida hava endera av följande två huvudlinjer syntts departementschefen närmast kunna följas, nämligen inköp av egendomen Hall med den där befintliga anstalten eller ytterligare understöd åt Oscar-Josephina-föreningen för anstaltens fortsatta bedrivande. Departementschefen, som på anförda skäl (sid. 42 i statsrådsprotokollet) funnit sig icke kunna förorda ett statsinköp och sålunda stannat för det sistnämnda alternativet, har föreslagit, att bispringandet från statens sida skulle ske i form av dels lån och dels årligt statsbidrag.

Ehuru utskottet för närvarande ansett sig böra förorda den av departementschefen föreslagna formen för det statliga ingripandet, har utskottet, som ävenledes funnit någon begränsning av det ifrågasatta lånebeloppet icke böra ske, därest en effektiv hjälp nu skall lämnas föreningen, likväl icke kunnat undgå att finna starka skäl tala för, att staten inköper egendomen och helt övertager verksamheten vid densamma. Utskottet vill erinra, att föreningen så sent som den 31 augusti 1925 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att staten måtte inköpa Hall med där anlagda åkerbrukskoloni jämte döda och levande inventarier för en kontant köpesumma av 500,000 kronor och på de villkor i övrigt, som kunde komma att träffas. Till de villkor, departementschefen föreslagit för lånets erhållande och mot vilka utskottet icke haft något att erinra, synes därför enligt utskottets mening böra läggas det förbehåll, att staten må äga rätt inköpa egendomen för den köpesumma, som i berörda skrivelse stipulerats. Givetvis bör härvid det nu ifrågasatta lånet av statsmedel gå i avräkning å köpeskillingen. Utskottet vill framhålla önskvärdheten av att preliminär överenskommelse om inköp av egendomen träffas med föreningen och att förslag därom snarast möjligt må kunna föreläggas riksdagen. Villkoren för det årliga statsbidragets åtnjutande hava icke givit utskottet anledning till erinran.

Vad slutligen angår storleken av det av Kungl. Maj:t äskade ordinarie förslagsanslaget för skyddsuppfostran, har utskottet icke funnit skäl till anmärkning mot de till grund för detsamma uppgjorda beräkningarna, och tillstyrker utskottet alltså anslagets beviljande.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) höja det ordinarie förslagsanslaget till skyddsuppfostran, nu 180,000 kronor, med 286,000 kronor till 466,000 kronor;

b) medgiva, att från nämnda anslag må utgå hyra för två skyddshem, anordnade det ena av samariterhemmet i Uppsala och det andra av Stockholms stadsmision, ävensom ersättning för icke belagda platser i dessa skyddshem m. m., i enlighet med i statsrådsprotokollet över socialärenden den 12 februari 1926 angivna grunder;

c) medgiva, att från samma anslag må från och med den 1 juli 1926 utgå ej mindre hyra för de lokaler inom de nuvarande anstaltsbyggnaderna vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall, som avses för de i mom. 1 a) av överenskommelse den 12 juni 1925 mellan Kungl. Maj:t och kronan å ena samt föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina å andra sidan omförmälda vanartade än även bidrag till avlöningar åt vissa befattningshavare vid nämnda skyddshem, allt i enlighet med i sagda statsrådsprotokoll och de av utskottet förordade grunderna;

samt

d) bland utgifter för kapitalökning under rubriken låneunderstöd anvisa

ej mindre såsom reservationsanslag följande belopp nämligen:

till lån till samariterhemmet i Uppsala 100,000 kronor;

till lån till Stockholms stadsmision 145,000 kronor;

än även till lån till föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina ett belopp av 350,000 kronor.

Beträffande sättet för täckande av sistnämnda tre anslag, som av Kungl. Maj:t föreslagits skola utgå av tillfälliga lånemedel, kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande.

Stockholm den 7 maj 1926.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. C. Lindblad*, *Oscar Olsson*,
J. L. Widell, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *O. Bergqvist*, *E. J. G. Rosén*, *J. G. Waller*,
J. Jeansson, *C. Johansson* i Hälsingborg, *A. R. Rooth* och *C. A. Carlsson* i Gävle;
från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund*, *C. R.*
Jansson i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *P. M. Olsson* i
Blädinge, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *A. Å. Törnkvist* i Karlskrona, *E. Kristensson*
i Göteborg, *J. Jönsson* i Revinge, *B. F:son Holmgren* och *E. G. E. Eriksson* i
Stockholm.
